

עין משפט
נר מצוה

ד: משקין בית השלחין פרק ראשון מועד קטן

מסורת הש"ס

(א) פסא פ"ז מ"ה (ב) שנת
קטו: ו"ג (ג) (ח) (ט) (י) (יא) (יב)
פ"א פ"ב פ"ג פ"ד פ"ה פ"ו פ"ז פ"ח
פ"ט (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב)
(יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ)
(כא) (כב) (כג) (כד) (כה) (כו) (כז) (כח)
(כט) (ל) (לא) (לב) (לג) (לד) (לה) (לו)
פ"א פ"ב פ"ג פ"ד פ"ה פ"ו פ"ז פ"ח
פ"ט (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב)
(יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ)
(כא) (כב) (כג) (כד) (כה) (כו) (כז) (כח)
(כט) (ל) (לא) (לב) (לג) (לד) (לה) (לו)

שלוחי. כשהירקות רלוין נוטל מהן מצינתיים לחובלן מותר ליפומן
אסור כשציל ליפומן אותם שנשארין: המידל. מולג בגפנים
שענן צימד יותר מדאי: כשל עניים. כפאה. אי"ר עוללות שאין לו
לא כקף ולא נטף: כניי. צורות תחת הגפנים חיותם ונותן בהם
מיס: עוגיות. עגול קטני כמו עג
עונה ועמד בחוכה (תענית דף ע"ו).
וצדידן נמי הן גומות: זיפאי.
מקום: למעכב כניי. עוגיות וזיבי
שרי והא חנן אין עושין עוגיות:
פא כחדסי. שמועלס לא היו שם
עוגיות אסור לעשות בחולו של מועד
דאיכא טירחא יתירא אכל עתיקי
שכבר היו לו שם עוגיות ונסתמו
מותר לחזור ולחופרן בחולו של מועד:
שפני שראס כעודר. לזוך שביעית
שהרי חופר כעודר: שמכשיר אגפיה
לזריעא. כשחופר האמה ומניח
העפר כשכמה על שפת האמה מתקן
אגפיה לזריעא דעבד לה ארעא
רכיכא: דקא אמו מיא שפריה. די
חפר באמה אמו לאלתר מיס כהדי
חפירה: מ"ד מפני שמכשיר אגפיה
לזריעא איכא. אע"ג דלמי מיא
בתריה דהא שדא ארעא רכיכא
אגפי האמה: ומ"ד מפני שגראס
כעודר ליכא. דהא אמי מיא ובעודר
ליכא מיס ולכן לא דמי לעודר: אלא.
עולס דלא אמו מיא בתריה ואיכא
צנייהא שפני וזדי לבראי דחפיל
באמה וזדי עפר לבראי רחוק מאגפי
אמה דלא מכשיר אגפיה לזריעא:
מאן דאמר מפני שגראס כעודר
איכא. דהא חפיר ולא אמו מיא
בתריה: כדוכסיא מנח ליה. דלא
שדי ארעא לבראי דלא עבד אלא
מרכך ארעא אכל הכא שדי לבראי
לכן לא דמי לעודר: אמירא מפני.
כדיהא הא דלמר ר' אלעזר אין עושין
אח האמה כשביעית מפני שגראס
כעודר: עושא אדם וכלו אולר.
שמכניס כל וכלו כשביעית בשדה ולא
אמירין דגראס כמזול שדהו כשביעית:
עד שיעמיק שלשה טפחים. ומכניס
הוצל לשם דמוכחא מלמא דלא עבד
כדי לזבל שדהו כשביעית: היה לו
מעט זבל. באומה שדה קודם שביעית

הגרות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שם היתה
כ"י ונסתמה עד טפח
והודר ומעמידה עד
ששה: (ב) חפיר ד"ה וכלו
כ"י ח"י ל"ה כמי לבל:

מוסיף עליו וכל והולך כשביעית ואין צריך להעמיק: רבי אלעזר אומר. אפילו אם היה שם מעט וכל קודם שביעית להוסיף עליו כשביעית:
עד שיעמיק שלשה. או שיתן הזבל על הסלע כששדה דלא נראה כמזול וזיבי שרי רבי אלעזר לחפור ולהעמיק כשביעית ולא חייש לנראה
כעודר: כגון שהעמיק קודם לכן כלומר הא דלמר רבי אלעזר עד שיעמיק לא אמר עד שיעמיק כשביעית אלא שהיה עמוק קודם
שביעית: וכלו מוכיח עליו. כלומר אע"ג דמעמיק כשביעית הוא נראה כעודר ואסור הכא מותר שהרי וכלו שמינה לשם מוכיח עליו
דלא עבד משום עורר: שאם היספ עמוק עשה. כלומר שלכתחילה היה שם אמת המים בת ששה טפחים ונסתמה עד טפח (א) ועמידה
עד ששה טפחים כלומר חוזר ומעמיק אותן חמשה טפחים שנסתמה: חלי טפח על שלשה. אם היתה בתחלה בת שלשה טפחים ונסתמה
עד חלי טפח ודאי אינו חוזר וחופר אותן שני טפחים ומחלה אע"ג דהוי דמיא דהיתה עמוקה טפח ומעמידה על ר' טפחים: כיון
דמעיקרא לא עבדי כה מיא. כלומר ודאי באמה בת שלשה טפחים לא עבדי כה מיא שפיר לא קודם לכן ולא עכשיו הוי טירחא דלא
צריך: טפחים על שנים עשר. דלכתחילה היתה של שנים עשר ונסתמה עד שני טפחים אסור להעמיק עוד עד ר' טפחים על אותן שנים
הראשונים משום דהוי טירחא יתירא דקא מעמיק כל כך ולהגביה קרקעית הגומא למעלה מששה טפחים: טפחים על שככס טפחים.
ונסתמה עד שני טפחים: מהו. להעמיק אותן חמשה טפחים: הכא חמשה קא מעמיק. דהיתה עמוקה טפח ומעמידה על ששה ולא
הוי טירחא יתירא להעמיק כל כך כזקקע: וסבא. נמי לא מעמיק כמזעזע אלא חמשה טפחים: כיון דאיכא טפח יתירא. דלא צריך כל
הטפח (דסגי בד'): איכא טירחא טפי. ששמה עממו כשציל אמו טפח יותר מדאי: לשחופי נהרא. לעקור ענפי אילנות הגדלים
נהרא: למיכרא נהרא טמיא. לפנות מקור המעיין שנסתם: לאקדושי נהרא. לפנות שירטון שצמאע נהרא: בורנין. שם נהרא:
קילקול

ממקום עמוק קרי דילי ואע"ג דאיכא טירחא
יתירא כשציל לזבל המירו אכל לייפות אפילו ליכא
טירחא לא המירו: כך בידע בש"ע עניים. די אסר רחמנא
לא מעולל אסור עוללות כדמכיר (דברים כד) כי תזכור כמך
מפני שמכשיר אגפיה לזריעה.
ונראה חרטה ממש
שסגורין הולחין שלכן מתכוין אי
נמי חשיב ליה עבודה קרקע ממש
ואע"ג שאינו מתכוין לכן מיהו
מלאכה היא ואע"ג דלמר ר' שמעון
דבר שאין מתכוין מותר הא אמרינן
ומרה ר' שמעון כפסיק רשיה ולא
ימות ורבען סכרי כיון דע"י שניו
עבד ליה לאו מלאכה היא ומותר
דלא שמה חרטה:
זבלו מוכיח עליו. דליכא למיחש
להא דמאן דחוי החפירה
(א) חזי ליה (ב) לזבל כשחפירה:
לאמרי

מדלין שלופי כרתגן המידל בגפנים כשם
שהוא מידל בשלו כך הוא מידל בשל עניים
דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר בשלו רשאי
ואינו רשאי בשל עניים אמר ליה והתניא
מדלין מים לירקות כדי לאוכלן אמר ליה ר' אי
תניא תניא: ואין עושין עוגיות לגפנים: מאי
עוגיות אמר רב יהודה בכני ר' תניא נמי
הכי אלו הן עוגיות בדידן שבועיקרי וזיתים
ושבעיקרי גפנים אינו והא רב יהודה שרא
לכני כה ציחא למעכב בכני לכרמיהון לא
קשיא א"ר בורחתי הא בעתיקי: ר' אלעזר
בן עזריה אומר אין עושין את האמה: בשלמא
מועד משום דקא טרח אלא שביעית מאי
טעמא פליגו בה רבי זירא ורבי אבא בר
ממל חד אמר מפני שנראה כעודר וחד אמר מפני שמוכשיר אגפיה לזריעה
מאי בינייהו איכא בינייהו דקא אתו מיא בתריה מאן דאמר מפני שמכשיר
אגפיה לזריעה איכא ומ"ד מפני שנראה כעודר ליכא ולמאן דאמר מפני
שנראה כעודר ליהוש מפני שמכשיר אגפיה לזריעה אלא איכא בינייהו דקא
שקיל מיניה ושדי לבראי למאן דאמר מפני שמכשיר אגפיה לזריעה ליכא
למ"ד מפני שנראה כעודר איכא ולמ"ד מפני שמכשיר אגפיה לזריעה ליהוש
מפני שנראה כעודר עבד נמי כי קא שקיל ברוכתיה מנח ליה אמירא מתני
לה מפני שנראה כעודר וקשיא ליה דרבי אלעזר בן עזריה אדר' אלעזר בן
עזריה ומי אמר ר' אלעזר בן עזריה כל שנראה כעודר אסור ורמיניהו י"ב עושה
אדם את זבלו אוצר ר' מאיר אומר עד שיעמיק שלשה טפחים או עד שיגביה
ג' טפחים היה לו דבר מועט מוסיף עליו והולך רבי אלעזר בן עזריה אומר
עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה או עד שיתן על הסלע ר' זירא
ור' אבא בר ממל חד אמר כגון שהעמיק וחד אמר זיבלו מוכיח עליו: ומתקנין
את המוקלקלת במועד: מאי מוקלקלת אמר רבי אבא שאם היתה עמוקה
טפח ומעמידה על ששה טפחים פשיטא חצי טפח על שלשה טפחים כיון
דלא עבר מיא לא כלום הוא טפחיים על שנים עשר דקא מרח מירחא יתירא
לא טפחיים על שבעה מהו י"בא חמשה קא מעמיק והכא חמשה קא מעמיק
או דלמא כיון דאיכא טפח יתירא איכא מירחא טפי תיקו אביי ישרא לכני
בר המודך לשחופי נהרא רבי ירמיה ישרא להו לכני סכותא למיכרא נהרא
טמיא רב אשי שרא להו לכני מתא מחסיא לאקדוחי נהר בורנין אמר
כיון דשחו מיניה רבים כרכים דמי ותנן עושין כל צורכי רבים: ומתקנין את

קילקול

ממקום עמוק קרי דילי ואע"ג דאיכא טירחא
יתירא כשציל לזבל המירו אכל לייפות אפילו ליכא
טירחא לא המירו: כך בידע בש"ע עניים. די אסר רחמנא
לא מעולל אסור עוללות כדמכיר (דברים כד) כי תזכור כמך
מפני שמכשיר אגפיה לזריעה.
ונראה חרטה ממש
שסגורין הולחין שלכן מתכוין אי
נמי חשיב ליה עבודה קרקע ממש
ואע"ג שאינו מתכוין לכן מיהו
מלאכה היא ואע"ג דלמר ר' שמעון
דבר שאין מתכוין מותר הא אמרינן
ומרה ר' שמעון כפסיק רשיה ולא
ימות ורבען סכרי כיון דע"י שניו
עבד ליה לאו מלאכה היא ומותר
דלא שמה חרטה:
זבלו מוכיח עליו. דליכא למיחש
להא דמאן דחוי החפירה
(א) חזי ליה (ב) לזבל כשחפירה:
לאמרי

ממל חד אמר מפני שנראה כעודר וחד אמר מפני שמוכשיר אגפיה לזריעה
מאי בינייהו איכא בינייהו דקא אתו מיא בתריה מאן דאמר מפני שמכשיר
אגפיה לזריעה איכא ומ"ד מפני שנראה כעודר ליכא ולמאן דאמר מפני
שנראה כעודר ליהוש מפני שמכשיר אגפיה לזריעה אלא איכא בינייהו דקא
שקיל מיניה ושדי לבראי למאן דאמר מפני שמכשיר אגפיה לזריעה ליכא
למ"ד מפני שנראה כעודר איכא ולמ"ד מפני שמכשיר אגפיה לזריעה ליהוש
מפני שנראה כעודר עבד נמי כי קא שקיל ברוכתיה מנח ליה אמירא מתני
לה מפני שנראה כעודר וקשיא ליה דרבי אלעזר בן עזריה אדר' אלעזר בן
עזריה ומי אמר ר' אלעזר בן עזריה כל שנראה כעודר אסור ורמיניהו י"ב עושה
אדם את זבלו אוצר ר' מאיר אומר עד שיעמיק שלשה טפחים או עד שיגביה
ג' טפחים היה לו דבר מועט מוסיף עליו והולך רבי אלעזר בן עזריה אומר
עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה שלשה או עד שיתן על הסלע ר' זירא
ור' אבא בר ממל חד אמר כגון שהעמיק וחד אמר זיבלו מוכיח עליו: ומתקנין
את המוקלקלת במועד: מאי מוקלקלת אמר רבי אבא שאם היתה עמוקה
טפח ומעמידה על ששה טפחים פשיטא חצי טפח על שלשה טפחים כיון
דלא עבר מיא לא כלום הוא טפחיים על שנים עשר דקא מרח מירחא יתירא
לא טפחיים על שבעה מהו י"בא חמשה קא מעמיק והכא חמשה קא מעמיק
או דלמא כיון דאיכא טפח יתירא איכא מירחא טפי תיקו אביי ישרא לכני
בר המודך לשחופי נהרא רבי ירמיה ישרא להו לכני סכותא למיכרא נהרא
טמיא רב אשי שרא להו לכני מתא מחסיא לאקדוחי נהר בורנין אמר
כיון דשחו מיניה רבים כרכים דמי ותנן עושין כל צורכי רבים: ומתקנין את

קילקול

א"א מ"י פ"ח מהלכות
י"ט הלכה ג טו"ט
ח"ח פ"ח תקולא טפ"ח ה':
ל"ב ב מ"י פ"ח מהלכות
שמיטה הלכה ג:
ל"ג ג ד מ"י פ"ח מהל'
י"ט הלכה ג טפח לזין
ש"ה טו"ט ח"ח פ"ח תקול'
טפ"ח ו:
ל"ד ה ו מ"י ט"ס הלכה ד
טפח ט"ס טו"ט ח"ח
פ"ח תקולא טפ"ח:

רבינו חננאל

איכאנא מדלין מים
ליקוח כדי לאוכלן ואם
שכח ליפומן אסור.
לית האי מדלין מלשון
שלופי כרתגן המידל
בגפנים ר"י ואין עושין
עוגיות. פ"י עונה. והן
ברין שבועיקרי אילנות.
דמתן כסס כלים פ"י כ"ט
ד' הברד ארבעה. והני
מילי בתרומא. אבל
שעמקא. למעכב בכני
שרי. פתגמי ר' אלעזר בן
מריה אומר אין עושין את
אמתה כחלה בין (במער
בין) כשביעית. ומקשינן.
שלמא כמזעזע משום
צירחא. אלא שביעית
אמרי לא. ומקנין. כיון
שחופר נראה כעשה
מלאכה כשביעית כשהו.
יש אומרים משהו.
שמכשיר אגפיה לזריעה.
לומר כיון שחופר נמצא
תרוש באפעז ומכשיר
צדידן לזריעה כ"ו.
אמיר מנח ליה מפני
שנראה כעודר. וקשיא ליה
אמר ר' אלעזר בן
ממל כיון שחופר ומעמיק נראה
עודר. והא אינו דאמר
שחופרין עד ג'. ולא גזר
משום עורר. דמתן כסס
כשביעית מוקלש עושה
דום וכלו אוצר. ר' מאיר
אמר עד שיעמיק ג'
טפחים או עד שיגביה ג'
היה לו דבר מועט מוסיף
נלוי והולך. ר' אלעזר בן
מריה אומר עד שיעמיק
(א) או עד שיתן על הסלע.
פרקינן. ר' זירא ור' אבא
ז' ספלי. חד אמר כגון
שהעמיק קודם לכן. וחד
אמר זבלו מוכיח עליו
שמיטת עורר. פסיקא
הימיה אומרים עושה
אדם אמת המים כחלה
כשביעית. ומתקנין את
המוקלקלת במועד. מאי
מוקלקלת. אמר ר' אבהו
שאם היתה עמוקה טפח.
וצרחה ומעמידה על ששה
טפחים. נמצא מוסיף
חמשה טפחים. ומיכביא
הן. אמר שיש בה טפחים
ז'הו לחפור ה' האחתות
להעמידה על שבעה
טפחים. דחמשה נמי הוא
קא מוסיף. ועלמה
הימין ומתקנין קילקול
הימין שבתחת הימים.
אבי שרא לכני הרמין
לשחופי נהרא. ור' ירמיה
שרא למכרא נהרא סתום
לחפור. ורב אשי שרא
לאקדוחי נהר ביצין. אמר
כיון דשחו מיניה רבים כרכים דמי ותנן עושין כל צורכי רבים: ומתקנין את

קילקול